AMALIY KO‘NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI VOSITALARNING O‘RNI

Toshtemirova Nasiba Xasanovna
Guliston davlat pedagogika instituti, mustaqil tadqiqotchi
toshtemirova74@gmail.com

Annotatsiya. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) jadal rivojlanib borayotgan bir davrda ta’lim tizimida ham yangi yondashuvlar va metodikalar joriy etilmoqda. Ayniqsa, oliy ta’lim muassasalarida **Davlat tilida ish yuritish** kabi amaliy fanlarni o‘qitishda raqamli vositalardan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar muhitida Davlat tilida ish yuritish kursini o‘qitishning dolzarbligi, metodik yondashuvlari va pedagogik afzalliklari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: davlat tili, ish yuritish, raqamli texnologiya, zamonaviy texnologiya.

Davlat tilida ish yuritish - bu hujjatlarni rasmiy tilda, ya’ni o‘zbek tilida yuritish bo‘yicha nazariy va amaliy bilimlarni o‘z ichiga oluvchi kurs bo‘lib, talabalarni professional muhitda rasmiy hujjatlar bilan ishlash ko‘nikmalariga o‘rgatadi. Bu kurs orqali talabalar:

- ish yuritish normalari va standartlarini o‘zlashtiradilar;
- rasmiy-stilistik me’yorlarga rioya qilishni o‘rganadilar;
- elektron hujjat aylanishi va axborot tizimlarida ishlash ko‘nikmalarini egallaydilar[1].

Raqamli texnologiyalar o‘quv jarayonini soddalashtirish, optimallashtirish va individuallashtirishda keng imkoniyatlar yaratadi. Ayniqsa, Davlat tilida ish yuritish fanida bu texnologiyalar orqali amaliy va didaktik afzalliklar ta'minlanadi. Bugungi kunda o‘quv jarayonini masofadan tashkil qilish uchun bir qator raqamli platformalar joriy etilgan:

- Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, ZiyoNET LMS kabi platformalar orqali o‘quv materiallarini joylashtirish, uy vazifalarini topshirish va teskari aloqani tashkil etish mumkin.
- Dars jarayonlari videodarslar, vebinarlar shaklida o‘tkazilib, talabalar istalgan vaqtda ularga qaytib murojaat qilish imkoniga ega bo‘ladi.

Bu imkoniyatlar talabaning o‘quv jarayonida mustaqilligini kuchaytiradi, moslashuvchan ta’lim muhitini yaratadi[4].

Raqamli ta’limda matnli ma’lumotlardan tashqari, quyidagi vositalar katta ahamiyatga ega:

- Slayd-prezentatsiyalar: hujjatlar tuzilmasi, ularning rasmiy-stilistik xususiyatlarini vizual ko‘rsatishda qulay.
- Interaktiv testlar va viktorinalar: masalan, Google Forms, Kahoot, Quizizz kabi platformalar orqali talabalar bilimini real vaqt rejimida baholash mumkin.
- Video darslar: til me’yorlarini tushuntiruvchi videolar orqali ta’lim sifatini oshirish.

Talaba matnni nafaqat o‘qiydi, balki eshitadi, ko‘radi va interaktiv muloqotga kirishadi. Bu esa bilimning mustahkam o‘zlashtirilishini ta’minlaydi. Davlat tilida ish yuritish kursining asosiy maqsadlaridan biri - talabani elektron hujjatlar aylanishiga tayyorlashdir. Bu borada raqamli texnologiyalar quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- Microsoft Word, Excel, Google Docs kabi dasturlar yordamida amaliy topshiriqlarni bajarish (buyruqlar, farmoyishlar, bayonnomalar tuzish).

- Raqamli imzo, QR-kod va skanerlash vositalari bilan ishlash bo‘yicha ko‘nikmalarni shakllantirish.
- My.gov.uz, e-ijro.gov.uz, hisobot.uz kabi portallar orqali hujjat topshirish, ariza yozish, murojaat qilish bo‘yicha mashqlar bajarish.

Bu orqali talaba nafaqat til me’yorlarini, balki real ish muhiti uchun zarur bo‘lgan ijtimoiy-axboriy savodxonlikni ham egallaydi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida o‘quvchilar quyidagi interaktiv imkoniyatlardan foydalanishlari mumkin:

- Imlo va grammatik xatoliklarni aniqlovchi tizimlar (Grammarly, LanguageTool, imlo.uz);
- Til korpuslari orqali so‘z birikmalari, atamalarni o‘rganish;
- AI asosidagi matn tuzish vositalari yordamida hujjatlar andozalarini avtomatik shakllantirish;
- Tovushli buyruq tizimlari orqali matnni tinglash, eslatmalarni qayd qilish[4].

Bularning barchasi davlat tilida ish yuritishni nafaqat o‘rganish, balki undan innovatsion tarzda foydalanishni ham rag‘batlantiradi. Raqamli muhitda Davlat tilida ish yuritish fanini samarali o‘qitish uchun zamonaviy metodik yondashuvlar qo‘llanilishi lozim. An’anaviy va innovatsion metodlarning uyg‘unligi o‘quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi:

- **Konstruktiv yondashuv**- talabani dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish:
- Hujjatlarni o‘zi mustaqil tuzadi;
- O‘rganilgan me’yorlar asosida o‘z bahosini beradi;
- Matnlar ustida tahliliy fikrlaydi.

Bu metod orqali talabada muammoli vaziyatlarda yechim topish, ijodiy fikrlash ko‘nikmalari shakllanadi.

- **Gibrid (blended) ta’lim modeli**- ushbu yondashuvda an’anaviy auditoriya darslari bilan onlayn ta’lim shakllari uyg‘unlashtiriladi. Masalan:
- Nazariy ma’lumotlar - videodarslar orqali beriladi;
- Amaliy topshiriqlar - auditoriyada bajariladi;
- Mustaqil ishlar - onlayn platformalarda taqdim etiladi.

Bu model ta’lim jarayonini moslashuvchan, shaxsga yo‘naltirilgan qiladi.

- **Case-study yondashuvi**- real hayotdan olingan misollar asosida hujjat tahlili:
- Talabalar sud hujjatlari, qarorlar, buyruqlar matni bilan ishlaydi;
- Hujjatlarda yo‘l qo‘yilgan xatolarni aniqlaydi;
- O‘z yechimlarini taklif qiladi.

Bu usul talabani professional kontekstga tayyorlaydi va mehnat muhitida duch keladigan vaziyatlarga moslashtiradi.

- **Gamifikatsiya (ta’limiy o‘yinlar elementlari)**- ta’limda o‘yin elementlarini qo‘llash orqali:
- Rag‘bat tizimi (ball, reyting, sertifikatlar);
- Topsiriqlarni bajarishda musobaqaviylik;
- Rol o‘yinlari: “muassasa kotibi”, “kadrlar bo‘limi xodimi”, “boshqarma rahbari” rollarida hujjat tayyorlash.

Bu orqali talabalar mavzuni qiziqish bilan o‘zlashtiradi va motivatsiyasi ortadi.

- **Peer-review va kollaborativ o‘qitish**-talabalar o‘zaro guruhlarda ishlaydi:
- Bir-birining ishini tekshiradi, taklif beradi;
- Hujjat tahlili va tahririni jamoaviy muhokama qiladi;
- Elektron hujjat aylanishini simulyatsiya qiladi.

Bu esa ko‘p fikrlilik, tahlil qilish, baholash va samarali muloqot ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Raqamli muhitda o‘qitishda quyidagi muammolar uchrashi mumkin:

- AKT vositalarini yetarli darajada bilmaslik;
- Texnik infratuzilmaning sust rivojlanganligi;
- O‘quv materiallarining elektron shaklda yetarli emasligi.

Bu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagilarni taklif etishni maqsadga muvofiq:

- O‘qituvchilar uchun AKT bo‘yicha malaka oshirish kurslarini joriy etish;
- Davlat tilida ish yuritish bo‘yicha interaktiv, multimediya vositalarini ishlab chiqish;
- Onlayn hujjatlar bazasini yaratish va unga ochiq kirishni ta’minlash.

Raqamli texnologiyalar muhitida Davlat tilida ish yuritish kursini o‘qitish - zamonaviy ta’limning ajralmas qismi bo‘lib, talabalar bilimini oshirish, amaliy ko‘nikmalarini shakllantirish va ularni mehnat bozorida raqobatbardosh qilishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli vositalarni to‘g‘ri va samarali qo‘llash orqali ushbu kursni yangi bosqichga olib chiqish, uni innovatsion ta’limga moslashtirish mumkin. Bu esa nafaqat ta’lim sifatini oshiradi, balki davlat tilining amaliyotdagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 10-martdagi “Davlat tilida ish yuritish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.

2. “O‘zbek tilida ish yuritish: o‘quv qo‘llanma”. - Toshkent: “O‘qituvchi”, 2020. - 216 b.

3. Karimov Z., Ergashev A. **Davlat tilida ish yuritish asoslari**. - Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. - 164 b.

4. Axmedova Z. **Elektron ta’lim muhitida rasmiy ish yuritishni o‘qitish metodikasi** // O‘zDJTU Ilmiy axborotnomasi. - 2022. - №1. - B. 72–77.